אור לשמים — תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם (כה, יט). ונ"ל דאיתא בגמרא (תנדבא"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, והיאך אפשר להיות אבות הקדושים.אבל באמת הוא, אע"פ שבעצם אי אפשר להיות כאבות הקדושים, אבל עכ"פ כל אחד לפי ערכו צריך להמשיך על עצמו קדושת האבות, וכך שמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י זצללה"ה במה שאדם עוסק באיזה מחשבה משם יש לו הארה, ויש בעולם נשמות קדושים וגדולים שיש להם כח גדול לתקן העולמים, וע"י יהיה המשכת השפע לישראל, והיצה"ר עושה להם מסך ח"ו באמרו אין אתה ראוי לזה, ומכניע לבבו עד שמבטלו מכל וכל ח"ו, ולזה צריך התחכמות גדול שלא ישמע לעצתו ולהפקיר עצמו לעשות רצון הבורא ב"ה כמו שמצינו באבות, וזה מתי יגיע מעשי למעשי אבותי.והאדם הרוצה לתקן נשמתו באמת, צריך להיות כל רצונו וחפצו בלתי לה' לבדו, ושלא ישגיח על עניני עצמו, ויהיה בחינת הפקר, כמאמר חז"ל (נדרים נה. עה"פ במדבר כא, יח) ממדבר מתנה וכו', וכשרואה השי"ת כוונתו ומחשבתו הטהורה אזי נותן לו השי"ת נתיבות חכמה להמשיך רחמים בעולם, וממילא בא עליו גם כן, כאשר פי' וברדת הטל וכו' (במדבר יא, ט) ע"ש, כי תקונו של אדם הוא דוגמא וכעין שהיה בעת בריאת עולם, כדאיתא בזוה"ק בי איסתכל וכו', ותחילה עלה במחשבה לברוא במדת הדין ח"ו וראה שאין העולם מתקיים שתפו למדת הרחמים (ע' בר"ר יב טו, רש"י בראשית א א), כ"כ כשאדם מתחיל לתקן נשמתו כנ"ל, והוא בבחינת מדת הדין, שמפקיר עצמו, אבל אין זה קיום העולם, ונותן לו השי"ת רחמנות בלבו שיהא ממשיך רחמים על כ"י ואעפי"כ יהא דבוק בהבורא ב"ה.וז"פ ואלה תולדות יצחק, דהיינו כשאדם רוצה להוליד עצמו ולתקן נשמתו, אז הוא בחינת יצחק מדת הדין, ואח"כ מושך עליו השי"ת חוט של חסד, וז"פ בן אברהם, וע"י מדת אברהם יכול להשיג ירא' התרוממות, וזהו אברהם הוליד את יצחק:

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה, יט). נ"ל כי מבשרי אחזה אלהי (איוב יט, כו) כמו שמצינו באדם יש לו גוף ונשמה, הנשמה הוא המחיה את הגוף, כ"כ בהתורה הקדושה יש ג"כ גוף ונשמה, חיצוניות התורה הוא בחינת גוף ופנימיות התורה הוא בחינת נשמה, וכמו דאיתא (אבות פ"ג מי"ח) קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות, מכלל דאיכא נשמה. והחיות של האדם צריך להיות נמשך מהתורה, על כן צריך האדם לדבק עצמו בפנימיות התורה. ואם לאו בר הכי הוא, צריך להיות דבוק בהצדיק שבדור שדביקותו הוא ג"כ בפנימיות התורה, ועי"ז הוא ממשיך כל השפעות לעולם. והנה כתיב (יחזקאל מו, א) שער הפונה קדים סגור יהיה ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח, והצדיק נקרא בשם שבת כדאיתא (זח"ג כט:), ומי שהוא דבוק בהצדיק הזה, מחמת שדביקותו הוא בפנימיות התורה עי"ז יוכל להמשיך ולפתוח שער הפונה קדים.והנה חודש ושבת כל אחד מעלתו יותר מחבירו, דהיינו בשבת הוא עליות עולמות שאין למעלה ממנו, ולזה בחינת שבת הוא יותר גדול מבחינת ראש חודש (פע"ח ש' ר"ח פ"ב, ש' מקראי קודש פ"ה), ובחינת ראש חודש יותר גדול משבת, כי בשבת הולכ(ו)ת השפע לבחינת מלכות קדישא ע"י בחינת זעיר, ובראש חודש השפע הולכ(ו)ת מאימא עילאה לבחינת מלכות קדישא בלי שום ממוצע (ש' ר"ח שם), בסוד אימא אוזיפות מנהא לברתא (זח"א ב.), וז"ס אם הבנים שמחה (תהלים קיג ט, ע' סידור האר"י ז"ל בהלל).ונוכל לומר שאברהם ויצחק אבינו רומזים לשבת וחודש, אברהם רומז לחודש, כי אברהם ושרה נתחדשו אחרי זקנותם ונהפכו לבחרות, כמו כן החודש נתחדש. ויצחק רומז לשב"ק, כי יצחק הוא לשון צחוק מחמת שבשב"ק הוא עת שמחה וחדוה שיש עליות עולמות, ואעפי"כ צריך האדם שלא לשכוח יראתו ית"ש, וזהו עבדו ה' בשמחה (תהלים ק, ב) ועבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא), כי צריך לשניהם, וכבר פירשו חז"ל (ברכות ל:) במקום גילה שם תהיה רעדה. ופי' הדבר בטוב טעם ודעת, כי הניקוד של שִׂמְחָה והניקוד של יִרְאָה הם שווים, וזה עבדו את ה' בשמחה עבדו את ה' ביראה, וזה במקום גילה שם תהיה רעדה, כי שניהם עולים למקום אחד.וזפ"ה ואלה תולדות יצחק בן אברהם, כי מחמת שראש חודש הוא במעלה א' יותר מבחינת שבת וכנ"ל, ולזה בחינת שבת הוא בבחינת בן נגד בחינת ראש חודש, וזה יצחק בן אברהם. אברהם הוליד את יצחק (איני זוכר סוף הדיבור):

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' (כה, כב). ולכאורה קשה, דאיתא בגמרא שאמנו רבקה היתה נביאה, ומה היה לה לילך אצל נביא. והפירוש הוא כך, כי באמת היתה יודעת שתאומים בבטנה, וגם עשו הרשע הוא הבכור, כי רוב בנים הולכים אחר אחי אם (ב"ב קי.), זה לבן, ועשו הוא הרוב כי הוא הבכור ונוטל פי שנים (יבמות מ.), ורצונה היה לתקן גם אותו, ודרשו חז"ל (פסחים כב:) את ה' אלהיך (דברים ו, יג) לרבות ת"ח, ולפיכך ותלך לדרוש את ה', דהיינו שרצונה היה לדרוש את ה', מה שכת[ו]ב ואהבת את ה' (דברים ו, ה) לדרוש גם כן זה האת לרבות ת"ח, ומאן דרחים רבנן הווין ליה בנין רבנין (שבת כג:), ויהי[ה] עשו גם כן טוב, וק"ל:

עקב אשר שמע אברהם בקולי וכו' (כו, ה). ונקדים לפרש הפסוק (דברים ז, יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, ושמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י זצללה"ה פי' והיה לשון שמחה (בר"ר מב, ג), ועקב לשון סוף, היינו שמחה שהיא בחינת עקב, שאינה של מצוה כל כך, אעפי"כ יכול אתה לשמוח, כדי שתשמעון את המשפטים האלה, וכדאיתא בגמרא (שבת ל:) רבה מקמי דפתח השמעתתא וכו' יעו"ש עכ"ד. עוד נ"ל, כי עקב הוא מספר ענבים (לקוטי תורה עה"פ, וע' מא"א מע' הע' סי' כה), היינו מי שמקבל על עצמו עול מלכות שמים, אעפ"י שעדיין אינו בשלימות, אבל יש לו רצון לעבוד הבורא ב"ה בלב שלם (ע' רש"י בראשית לז כז), והפסוק מסייענו, שאמר תשמעון, ולא אמר תעשון, ולשון תשמעון מורה על רצון כדברינו הנ"ל, אז יזכה לטעום מסוד יין המשומר בענביו (ברכות לד:, זח"ב קמז.).וזפ"ה עקב, היינו שתזכה ליין המשומר בענביו מספר עקב, ע"י שיש לך רצון לעבודתו ית'. וזהו אשר שמע אברהם בקולי. וישמור משמרתי - עוד תזכה שתוכל להמשיך רחמים על נשמות שהם בחינת נוקבא, תוכל לשמור אותם ולהגין עליהם:

וישב יצחק בגרר (כו, ו). ונקדים לפרש מה ששמעתי מכאדמו"ר מוה"ר מענדיל זצללה"ה מרומענאב, שפירש הפסוק (שמות כד, יד) ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה, דהיינו שמשה רבינו ע"ה אמר לזקנים, הגם שהם זקנים יתעכבו עוד יותר ויותר בעוה"ז, וזה שבו לנו בזה, שבו לשון עכבה כמו ותשבו בקדש (דברים א מו, מגילה כא.), עכ"ד.והנה איתא במשנה (אבות פ"ד מ"ב) מצוה גוררת מצוה, כי האדם בעשותו המצוה צריך לירא מקודם

שלא יפגום ח"ו בעשותו המצוה, ויכוון להמשיך שפע מבחינת אצילות בריאה יצירה עד בחינת עשיה שהוא כלי קיבול, וז"פ המשנה, מצוה - בעשותך המצוה. גוררת מצוה - תראה לגרור ולהמשיך שפע מלמעלה עד בחינת עשיה. ולזה יצחק חי ק"פ שנה, והיו שנותיו יותר מאברהם ומיעקב, כי ע"ב ס"ג מ"ה בגימטריא ק"פ, מחמת שיצחק אבינו היה בחינת יראה (זח"ג שב.), ובעשותו המצוה היה ירא מקודם, והיה ממשיך שפע מאצילות בריאה יצירה עד בחינת עשיה. וז"פ וישב יצחק, וישב לשון עכבה, פירוש שיצחק אבינו היה מתעכב בזה העולם והיה חי ק"פ שנה, מפני מה - בגרר, מחמת בעשותו המצוה היה גורר וממשיך מאצילות בריאה יצירה עד בחינת עשיה, וכנ"ל:

ויזרע יצחק בארץ ההוא וכו' (כו, יב). דהנה כתיב (ישעיה לב, כ) אשריכם זורעי על כל מים, דהנה אומות העולם נק' מים רבים (שמ"ר מט, א), וזפ"ה אשריכם ישראל שזרעתכם היינו ממשלה, לשון וזרעו במים רבים (במדבר כד, ז). על כל מים - תהי' על האומות העולם.וזפ"ה ויזרע יצחק, דהנה האדם צריך להמתיק הדינין בשרשם, ומשם בא השפעה ונחת, וזהו ויזרע יצחק לשון זריעה והשפעה, יצחק שהוא שורש הדינין (ע"ח שכ"ב פ"ג מ"ק), דהיינו להמתיק הדינין בשורשם, ומשם יבוא השפעה לעולם, בארץ ההוא - עד עולם המעשה. עוד בארץ ההוא, דהנה יש מילוי אלהים ביו"דין בההי"ן באלפי"ן ומספרו באלפי"ן עולה ארץ, וזהו "ההוא" בההי"ן ביודי"ן באלפי"ן. וימצא בשנה ההוא - וכאשר באה השפע לאדם צריך שלא להניח למטה רק לקשר הכל למעלה, וזהו וימצא לשון מוצא, בשנה מספר של ספירה (עסיס רמונים שכ"ג ערך שנה), דהיינו לקשר הכל בספירות העליונות. מאה שערים - להמשיך מאה ברכות, שערים לשון שערות, כי כאשר ממתיק הדינים בשורשם משם באה השפע, וזהו מאה שערים, ויברכהו, דהיינו שמברך להשי"ת על כל הטוב הבאה לו, וק"ל:

וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם (כו, יז). נ"ל היינו שהש"י נותן אהבתו בלב האדם ומסיר ממנו הבושה שהוא ענף היראה (ת"ז ת' ע' קמה:) שורש יצחק (שם קכב.), שע"י הבושה הוא מונע עצמו מעבדות הבורא ב"ה כנ"ל. וזה מרומז בפסוק, וילך משם יצחק - שהולך מן האדם הבושה שורש יצחק, ובא אליו מדת החסד.ויחן בנחל גרר - ויזכה יחוד שמרומז בתיבת גרר, דכתיב (משלי ה, טו) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך, כי בתחילה העבדות של האדם היא בחינת בור, וכאשר האדם מעלה עצמו ע"י מדת אין בחינת יעקב שאמר קטונתי (בראשית לב, י) לשון יו"ד עקב (ע' ת"ז ת' סט קיב., פרדס שכ"ג ע' יעקב, ע"ח ש"ג פ"ב), ואח"כ בא עליו השפע מלמעלה ונעשה מוא"ו אל"ף, היינו יו"ד לעילא יו"ד לתתא (ת"ז ת' מ' פ:), ואז יהיה בחינת באר מים חיים. וזהו ויחן בנחל גרר, ותיבת גר הוא מספר באר, והרי"ש רומז על ראשית חכמה (ת"ז הקדמה טז.). וישב שם לשון ישב עולם וכו' (תהלים סא, ח), שממשיך נחת רוח בעולם:

עוד נ"ל, כי יש בתורה ד' בחינות ט"נ ת"א (ע' ת"ז ת' סט קה., ת' יט טל:, ע"ח ש"ה), וידוע (ע"ח שם) שהתגין רומזים על הי"א ראשונה, רומז על בינה (זח"ג רצ:), ואותיות על ז' תחתונות (ע"ח שם), וזהו עבדות הצדיקים לחבר וא"ו עם הי"א ראשונה. וזפ"ה ויחן בנחל גרר, נחל אל הנחל, גרר בגימטריא ת"ג - רומז על הבינה. ומי שהולך בד"ז זוכה - וישב שם, דאיתא בגמרא (יומא כה.) אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד, והקש' בתוספות (ד"ה אין ישיבה) הלא מצינו שכהנים אוכלין הקדשים בעזרה בישיבה, ותי' התוספות דגבי עבודה שפיר התירו לכל מי שעבד אפילו אינו ממלכות בית דוד, אבל ישיבה בלי עבודה לא הותר רק למלכות בית דוד, וזה וישב שם - דהיינו מי שעוסק בעבדות הנ"ל שפיר הותרה לו, וישב שם בעזרה, וכתירוץ התוספות:

ויעש להם משתה וכו' (כו, ל). דהנה שמעתי מכאדמו"ר הרב ממעזבוש כאשר האדם עושה איזה נישואין לבניו משם באה לו פרנסה, ומצאתי רמז לזה בזה הפסוק ויעש להם משתה, דהיינו שעושה חתונה לבניו. ויאכלו וישתו - באה לו פרנסה וכל טוב:

עוד נ"ל, דהנה כאשר האדם עושה נישואין לבניו, צריך ליחד ולקשר ולעורר הכל בכל העולמות, וזפ"ה ויעש להם משתה כנ"ל. ויאכלו וישתו - דהנה יש עולם שנק' אכלו רעים, ונק' תרין רעין חכמה ובינה, וישתו - יש עולם שנקרא(ו) דודים, ת"ת ומלכות (זח"ג ד.), וק"ל:

ותתן את המטעמים ואת הלחם וכו' (כז, יז). וי"ל דהל"ל ברישא את הלחם, כי עיקר הסעודה נק' על שם הלחם כמו שכתב (דניאל ה, א) עבד לחם רב. ונ"ל דהנה השי"ת ב"ה נתן כח ביד הצדיקים שבדור לדרוש התורה כרצונם לטובת ישראל, וד' בחינות יש בתורה ט"נ ות"א (ע' ת"ז ת' סט קה., שם ת' יט טל:, ע"ח ש"ה), ותגין אותיות הם נק' תורה שבכתב, כי הם נכתבים. וטעמים נקודות רומז על תורה שבע"פ, [כי] הם אין נכתבים רק הם נאמרים בעל פה, אעפ"י שתורה שבע"פ הוא נחות דרגא נגד תורה שבכתב. אבל סוף מעשה במחשבה תחילה (רבינו בחיי הקדמה, בראשית א ב, כוזרי ג עג), ולזה טעמים נקודות רומז לתורה שבע"פ.וזפ"ה ותתן את המטעמים - רומז לתורה שבע"פ, ואת הלחם - רומז לתורה שבכתב (זח"ג רעא:). ביד יעקב בנה - ביד הצדיק שבדור, שידרוש התורה כרצונו לטובת בני ישראל וכנ"ל. נמצא שפיר מתורץ קושיא הנ"ל דכתיב מטעמים ברישא, כי מטעמים רומז על תורה שבע"פ, והם במחשבה תחילה. וזה פירוש (איוב יב, יא) וחיך אוכל יטעם לו, מסוד הטעמים בא השפע לחיך וגרון:

וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם (כח, ז). נ"ל דאיתא בגמרא (ע' ברכות ט:) כל הסומך גאולה לתפילה מובטח לו שהוא בן עוה"ב. כי העיקר העבדות של האדם הוא להעלות עצמו למעלה ולהמשיך מוחין קדושין לבחי' זו"נ ועי"ז נתחברו שניהם יחד (ע' פע"ח ש' קר"ש פ"ד, פ"ז), והאדם הוא בבחינת שושבין שעל ידו נתפעל היחוד. וז"פ כל הסומך גאולה לתפילה, רומז לזו"נ (זח"א קלב:, ע' פע"ח ש' העמידה פ"ח), על ידי מה - מחמת שממשיך מוחין קדושין מאימא עילאה לבחי' זו"נ וכנ"ל, ולזה מובטח לו שהוא בן עוה"ב, כי עולם הבא רומז לאימא עילאה (זח"ב כז:).וזפ"ה וישמע יעקב אל אביו ואל אמו, שיעקב אבינו ע"ה העלה עצמו עד בחי' או"א. ולהמשיך משם מוחין קדושין לבחי' זו"נ וכנ"ל, וזהו וילך לשון המשכה. פדנה ארם רומז לזו"נ, כי פדנה הוא לשון פדות רומז לגאולה, בחינת זעיר (כנ"ל). ארם רומז לתפילה, דברים שעומדים ברומו של עולם (ברכות ו: ע' רש"י), ודו"ק: